

Veiligheid bij klassieke arbeidsongevallen

Bewegende delen van machines zijn gevaarlijk. 'Maar er is goede afscherming, de werknemers zijn geïnstrueerd', zo zult u denken. Ernstige arbeidsongevallen met machines komen echter onverminderd veel voor: tijd voor u als arboprofessional de situatie eens opnieuw te bekijken. En dan zijn er nog de kosten: wist u dat het gemiddelde arbeidsongeval werkgevers €5.000 kost?

Mensen kunnen per ongeluk met hun hand tussen machinedelen komen. Het aantal ernstige letsels als gevolg daarvan is de vorige eeuw sterk verminderd. Maar sinds 2003 beslaat dit type jaarlijks ongeveer hetzelfde deel van alle geregistreerde ernstige arbeidsongevallen. Elke werkdag verliest er in Nederland minstens één werknemer een lichaamsdeel, vooral vingers of delen daarvan.

Beruchte machines

Cirkelzagen, boor- en schuurmachines zijn berucht, net als verpakkingsmachines. Maar ook buiten de landbouw, bouw en industrie is er risico. Denk aan grote kantoorgebouwen of zorgorganisaties met een eigen technische dienst voor onderhoud en kleine reparaties, of met een forse papiervernietiger.

Menig grotere arbeidsorganisatie heeft een magazijn met transportbanden, motoren voor aandrijving en heftrucks of hefinstallaties. De kettingen en tandwielen in die apparaten blijken altijd een gevaar te vormen.

Een voorbeeld: een transportband moest worden gereinigd. De schoonmaker stond hiervoor onder de draaiende band met een doek. Hij werd door de band gegrepen en de machine in getrokken. Hij brak zijn arm op drie plekken. Machines in dit bedrijf werden vaker draaiend schoongemaakt. Men dacht er niet over na, 'want het ging nooit fout'.

Regels voor gebruik

Conform de EU-eisen geldt de Nederlandse Warenwet sinds 1996 voor machines die op de markt komen. De CE-markering die ze dragen, geeft aan dat ze voldoen qua veiligheid. Het Arbobesluit bevat de regels voor gebruik, zoals keuring van de machine en deskundigheid van werkenden. Artikel 7.7 van dit besluit zorgt voor afscherming van bewegende onderdelen.

Deze gebruiksregels gelden voor alle machines die na 1995 zijn geproduceerd of aangepast. Vanwege de lange technische en economische levensduur hebben veel bedrijven machines van vóór 1996 (soms tweedehands)! Maar als er eenmaal iets is aangepast, gelden de regels evengoed.

Gewoontevorming vaak boosdoener

In de praktijk worden oude én nieuwe machines aangepast. Dit vaak zonder documentatie, zodat later niets te traceren is. Ernstige arbeidsongevallen komen echter ook voor bij splinternieuwe machinerie. Het ministerie van SZW liet ernstige arbeidsongevallen door bewegende machinedelen nader analyseren.

Let op de uitvoering en naleving

Gewoontevorming blijkt de boosdoener. Als een elektrisch apparaat een storing vertoont, zetten werknemers het stil om de oorzaak te zoeken. Vaak doen ze dat zonder de stroom af te schakelen, 'want dat gaat altijd goed'. Helaas kan het apparaat onverhoeds weer aanslaan.

En hoe ziet de dagelijkse praktijk van het werken met machines eruit?

Voor werken met machines doet SZW aanbevelingen voor de dagelijkse praktijk. Ze zijn niet nieuw, maar evengoed belangrijk. U als arboadviseur kunt er vooral voor zorgen dat de leidinggevendenden letten op de uitvoering en naleving!

- Regelmatig controleren of de afscherming van bewegende delen nog deugdelijk en effectief is. Zijn de machines, de onderdelen en de afscherming in goede staat? Worden afschermingen na onderhoud teruggeplaatst?
Zijn afschermingen en hekwerken zo aangebracht dat medewerkers niet in de verleiding komen er omheen, overheen, doorheen of onderdoor te gaan? Voldoen machines nog aan de verwachtingen en is betere bescherming mogelijk?
- Specifiek zijn bij inventariseren en evalueren van risico's op papier, in de RI&E en in de praktijk van het werk. Is er informatie over bedienen, maar ook over invoeren of weghalen van producten, schoonmaken, onderhouden, deblokken? Is er aandacht voor techniek (afschermingen en beveiligingen) én voor de gehanteerde werkwijzen?
- Goede, specifieke werkinstructies beschikbaar stellen, ook in de taal van anderstalige medewerkers. Krijgen niet alleen nieuwelingen instructies en is er regelmatig een opfriscursus? Wordt gecontroleerd of alles begrepen en goed uitvoerbaar is?
Naast mondelinge uitleg is instructie op papier belangrijk: is die makkelijk toegankelijk, dichtbij, met heldere afbeeldingen? Er kan toegang nodig zijn tot beweegbare delen, zoals voor schoonmaak en onderhoud. Eist dat meerdere bewuste handelingen, mede met een sleutel? Dat voorkomt dat iemand onbedoeld met één druk op een knop schade veroorzaakt.
- Toezicht houden op gedragingen die tot ongevallen leiden. Let op iedere vorm van gedrag: klimmen op machines, onvoldoende afstand van de gevarezone, onjuist ingestelde beschermkappen, het wel of niet gebruiken van een duwhoutje bij (cirkel)zagen, het (kort) uitzetten van machines voor onderhoud of omschakelen. Chefs moeten hun mensen aanspreken op oneigenlijk gebruik of een onveilige werkwijze!
- Kijk naar de aanpak van andere organisaties in dezelfde sector. Bekijk regelmatig arbocatalogi en websites, gebruik initiatieven uit de sector. Werkgevers doen er goed aan hun (preventie)medewerkers bij elkaar te laten kijken.

Afscherming wordt omzeild

Werktuigen hebben gewoonlijk een afscherming, zodat de medewerker op afstand blijft van bewegende onderdelen. Vaak reiken mensen echter om de afscherming heen, 'want een vastzittend product moet snel los'.

Zware machines werken meestal zo dat de medewerker met twee handen tegelijk moet drukken op twee knoppen zodat er geen hand bij de zaag of het mes kan komen. Helaas wordt die beveiliging wel overbrugd, bijvoorbeeld met een blokje met tape zodat een knop permanent ingedrukt wordt 'want dat werkt makkelijker'.

Als de Inspectie SZW dat merkt, krijgt de werkgever een fikse boete vanwege onvoldoende toezicht. Veel arbeidsongevallen hebben als directe oorzaak 'fout gedrag' van de werkende. Maar indirect spelen er ook werkdruk, gebrekkige voorlichting en jarenlang negeren van het gevaarlijke gedrag; dat is de leiding van de organisatie aan te rekenen!

Een ernstig arbeidsongeval heeft grote gevolgen voor de getroffen medewerker. Ook de sfeer en verhoudingen in de organisatie worden aangetast, ten koste van de productiviteit. Het is soms lastig om ingeslepen ongunstige gewoonten te herkennen.

Uitbreiden van de afscherming is tweede keus

Het eerste advies is om eens een ander een ronde te laten maken, liefst anoniem. Denk aan een preventiemedewerker van een andere organisatie of een arbodeskundige.

Oplossing bij de bron zoeken

Als dan bijvoorbeeld blijkt dat mensen over een afscherming heen reiken om iets los te maken dat vastgelopen is, begin dan oplossingen te zoeken bij de bron. Bekijk eerst of het vastlopen te voorkomen is! Uitbreiden van de afscherming is ook een mogelijke maatregel, maar wel tweede keus. Meer instructie geven, dat staat bijna onderaan in de arbeidshygiënische strategie.

Persoonlijke beschermingsmiddelen kunnen soms nodig zijn. Een metaalbewerker heeft vaak handschoenen nodig tegen splinters en scherpe randen. Maar er zijn gevallen waarin hij ze soms juist uit moet doen: zoiets als een kolomboor grijpt bijvoorbeeld makkelijk aan op een veiligheidshandschoen!

Gedragsverandering

Om gewoonten te veranderen, kan een speciale training voor een (preventie)medewerker aan te raden zijn. Hij krijgt kennis over gedrag, en vooral praktische handvatten voor faciliteren, actief luisteren, overtuigen, stimuleren en omgaan met weerstand. Sommige opleidingsinstellingen bieden begeleiding bij het invoeren van de aanpak in de hele organisatie. Vraag uw branche of bedrijfsarts naar mogelijkheden.

Op rendement.nl vindt u [een marktanalyse van apps \(tool\)](#) die u kan helpen bij het geven van voorlichting.

Dit is een artikel van de redactie van Arbo Rendement

Arbo Rendement is dé informatiebron voor arboprofessionals, preventiemedewerkers en ondernemingsraden. Als in- of externe arboprofessional kunt u een bijdrage leveren aan een gezonde en veilige werkplek voor alle medewerkers in de organisatie. U moet dan wel op de hoogte zijn van alle relevante wijzigingen in de wet- en regelgeving rond arbeidsomstandigheden, arbeidstijden, ziekteverzuim en re-integratie.

De onafhankelijke en ervaren redactie van Arbo Rendement zit bovenop het nieuws en vertelt u als eerste wat deze ontwikkelingen zijn. Altijd in heldere taal en met een praktische insteek, zodat u de informatie direct kunt vertalen naar uw eigen werksituatie. Arbo Rendement is daarnaast multimediaal. De voor uw vakgebied relevante informatie verschijnt:

- ✓ dagelijks op het digitale platform Rendement Online, waar u onder meer het laatste nieuws, checklists, rekentools, maatwerkbrieven en verdiepingsartikelen tot uw beschikking heeft;
- ✓ wekelijks gebundeld in een e-mailnieuwsbrief;
- ✓ maandelijks in het vakblad Arbo Rendement, boordevol nieuws en achtergrondartikelen, digitaal en op de mat;
- ✓ tweemaandelijks in een handzaam themadossier: een pocketboekje dat iedere editie een complex onderwerp uitdiept.

Rendement is een succesvolle uitgeverij van met name praktische vakbladen en digitale ondersteuning.

Het assortiment bestaat uit een crossmediaal portfolio: van printuitgaven zoals magazines en themadossiers tot online ondersteuning in de vorm van digitale naslagwerken, e-nieuwsbrieven, een vragenservice en tools.

www.rendementuitgeverij.nl